

ETTEVAADE

Aprilli ilm on kui tujukas naine

Hea on ennustada aprilli ilma, kui pea pool kuud juba möödab. Eriti veel aega, mil ilmataat on iseäranis tembutamisaldis, siis võib temalt kõike oodata. «Sa oled nagu aprilli ilm,» öeldakse Lapimaal tujuka naise kohta.

Tänavu loodetavasti ei saa me tunda ei 27,6-kraadist palavust, nagu oli 2000. aastal Kundas, ega 23,7-kraadist pakast, mis möödeti 1956.

aastal Jõgeval. Hea, õigemini halb, kui lörtsi või lundki tuleb.

Mida siis sünoptikud ennustasid? Oodata on keskmisest soojemat ja kohati kuivemapoolset jürikuud. Karta võib veel ka paari väikest külmalainet. Ameeriklaste arvates peaks alates 19. kuupäevast ilm ilusamaks minema, brittide veendumuse kohaselt aga tuleb ka aprill keskmisest jahedam. Elame näeme!

Ilmateadlane

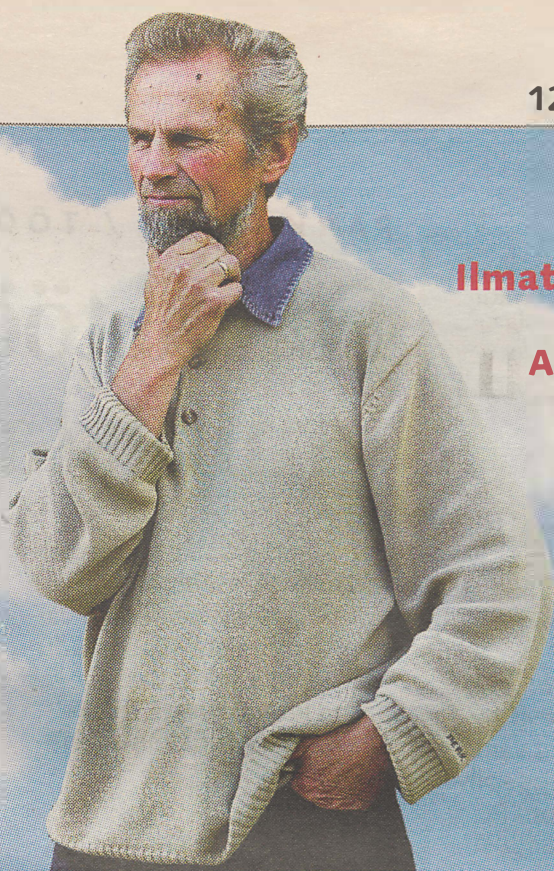
Ain Kallis

kirjutab

ilmast

iga kuu

alguses

TAGASIVAADE

Kasinalt soe ehk päris pakaseline paastukuu

Kevadeootus on põhjamaa inimesele üks suuremaid ootusi. Öhkab ju laulusalmgi: jäävabaks Eesti meri, jäävabaks Eesti pind!

Tänavu ei olnud meri nii hullult jääs kui kaks aastat tagasi, seevastu oli märtsis lume laekumine prognoosidest tunduvalt parem, nagu ütlevad poliitikud.

Vähe on aastaid, kus paastukuu on kogu riik lumikatte all ja see püsib pea aprillini välja. Kõige kauem oli valge Mauri nägu Haanja kõrgustikul, seal kasvas lumekiht vahepeal isegi 41 cm paksuseks, palju ei jäänud maha ka Peipsi põhjarannik.

Öeldakse, et vanasti oli rohi rohelisem ja lumi valgem. Peale selle oli viimane ka paksem: Tartu Toomemäel möödeti 103 aastat tagasi märtsis kohalikuks rekordiks 88 cm! Raske uskudagi. Eesti rekord – 97 cm – on saadud kauges veebruaris 1924. aastal Virumaal Pagaril.

Pakaseline poolkuu

Tänavuse märtsikuu kõige suuremaks eripäraks oli aga tema esimese poole erakordne jahedus. Meie külmapiiruse Jõgeva vaatlusrea 80 aasta jooksul on pakaselisemad olnud vaid 1942. ja 1987. aasta 1.–15. märts (vastavalt –14,6° ja –13,4° tänavuse –11,6° vastu).

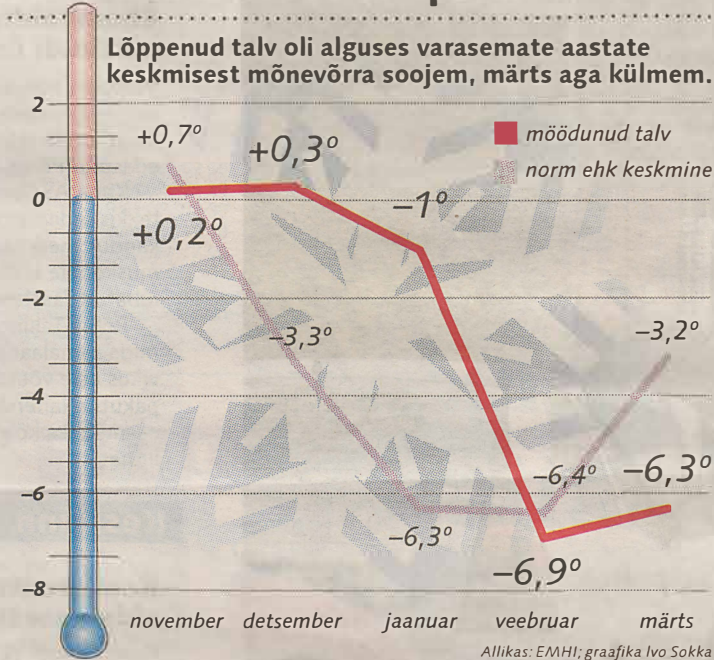
Edasi ilmataat leebus ja keeras soojakraani terakese valla. Kogu kuu keskmise temperatuuri poolest jäi näiteks Tartu «möödik» (näit – tavainimese keeles) –6,1° külmuselt 139-aastases vaatlusreas alles 17. kohale: 1917 (–10,8°), 1942 (–10,1°), 1952 (–10,0°) jne.

Kuigi veebruar oli märtsist külmem, möödeti kogu talve madalaim õhutemperatuur just talve lõpul – Jõgeval 11. kuupäeva hakul 27,8 miinuskraadi.

Tollesama päeva hommik äratas ka pealinnas elavat tähelepanu – öhk oli all-linnas saastast paks. Seesugust nähtust kutsutakse meteoroloogias inversiooniks (lad. keeles inversio – ümberpööramine): õhkkonna kõrgemad kihid on alumistest soojemad, tavaliselt on vastupidi.

Kõiki muidugi huvitab, kas siis sel nädalalõpul läks võimuheitlus Toompeal eriti ägedaks. Ei – seekord mattis rahva hinge hoopis päris sa-

Talvisemate kuude temperatuurid

geli pakaselistel ilmadega tekkinud ilmaolukord, mil suits ja muud gaasid ei taha kuidagi ülespoole tõusta ning vajuvad külmema maapinna lähedale maha.

Tol hommikul oli ka maa-kohtades õhus mõnekümne meetri kõrgusel halli suitsukihiti hõljumas näha.

Sellise suduga (suits + udu) paistavad enam silma just suurlinnad. 1952. aasta detsembris ei jätkunud Londonis ei lilli ega kirste – sudu tõttu hukkus umbes 4000 elanikku, põhiliselt lapsed ja vanurid. Diagnostika: bronhiit või kopsupõletik.

Päike ja Suur Hall

Kogu Eesti territooriumi keskmiseks õhutemperatuuriks arvutati meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis –6,3°, mis on kolm kraadi normist madalam.

Jõgevamaa oli kõige jahedam kant (–7,3°), saartel püsis ilm märksa soojem (Vilsandil –3°).

Sademetest poolest jäi märts kraadidele kõvasti alla: sadas vaid pool normist ehk 16 mm. Normi said täis Jõhvi ja Võru (27 mm ümber), Raplamaa ei saanud pea midagi (3 mm).

Ühes mõttes ei erinenud tänavune paastukuu eelmistest – ka nüüd tabas linnade elanikke

Suur Hall. See sundis inimesi kõhima, silmi vesistama ning hambaid kiristama.

Miks küll reisitakse kaugele Egiptimaale, kui meil endilgi on kevaditi tänavail liivaluited, puhub samuum ning taevast sirab päike?!

Seda viimast oli seekord ligi veerandi võrra tavalisest rohkem näha. Juba veebruarist saadik.

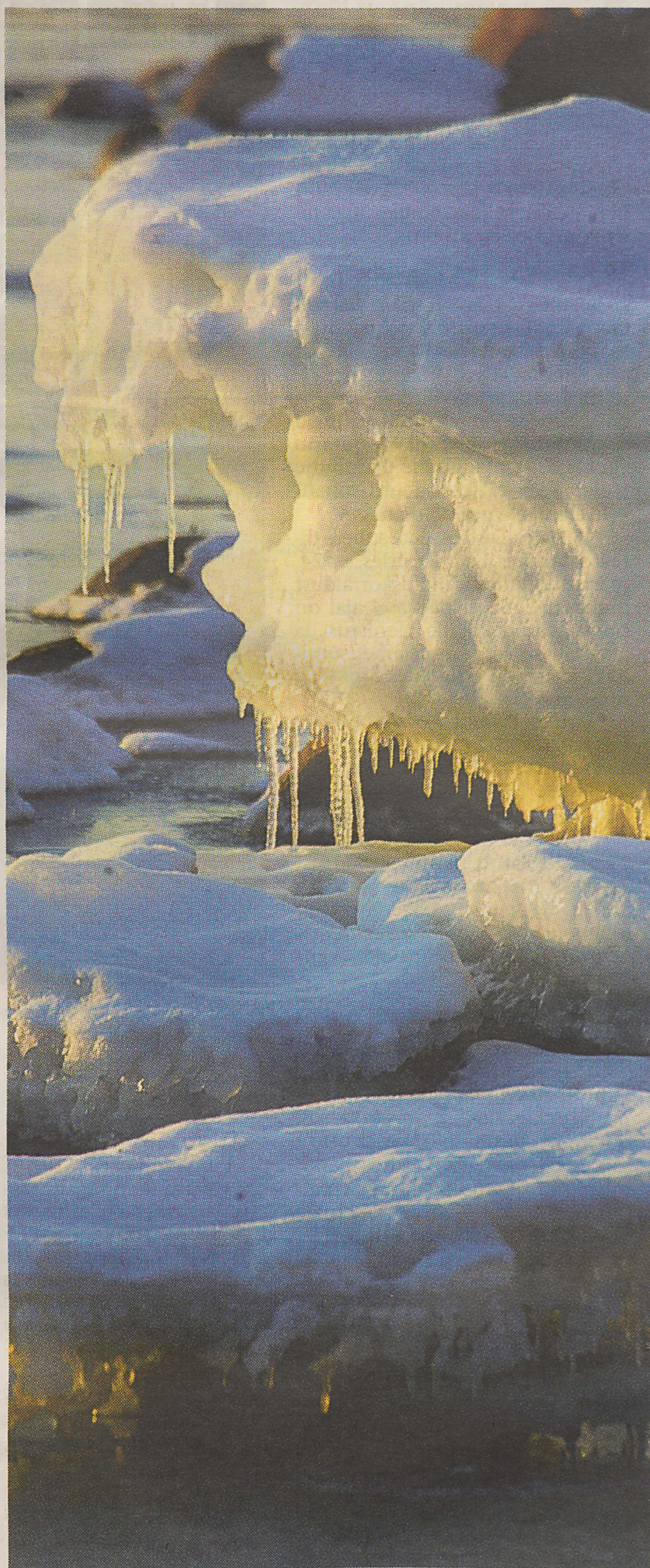
Eesti vanasõna ütleb, et madisepäevast hakkavad puupunnid ja s...junnid lund vihkama. Ja kui lumi läinud, siis inimesed omakorda junne!

Miks küll reisitakse kaugele Egiptimaale, kui meil endilgi on kevaditi tänavail liivaluited, puhub samuum ning taevast sirab päike?!

Tartu linnas hinnati kuus aastat tagasi koerakaka koguseks koguni 60 tonni!

Astronoomiline kevad algas tänavu 20. märtsil kell 14.33, klimatoloogiline päriskevad (õhutemperatuur püsivalt üle 5°) aga Tartumaal 3. aprillil. Suveajale mindi üle 27. märtsil, 1. ülestõusmispühäl.

Mõni püha, kui peab tund aega varem ärkama – arvasid usuasjus ebakompetentsed kodanikud.

Pilvitus taevast siranud soe märtsipäike pani Juminda neeme rannas sulama ka kivide jäämütsid.

Küllike Rooväli

Aastate eest

1905. aasta paastukuu oli Tartus soe (–0,7°), sademaid oli parajalt ehk 25 mm. Emajõgi pääses jääst 11. kuupäeval.

Postimehele kirjutati ilmaelust.

- Harjumaalt. Koolitööd takistab: vanemate kehv olek, haigused ja heitlikud ilmad. Vanemad lasevad oma lapsed poolhalasti koolis käia ka 20 gr külmaga.
- Tartust. Eila, 24. märtsil tapamaja juures teaduslikus otstarbeks ettevõetud paberilaevade üleslaskmisel on kaks tarvitatud paberilaeva end lahti kiskunud ja enam kui ühe kilomeetri pikuse terastraadiga ära lennanud; ühel neist oli ilmateaduse registreerimise aparat ühes. Paberilaevad kadusivad linna poolt Nõo poole. Palutakse tungivalt, ilmateadusekatse jaamale, Tiigi uul. nr. 15, v. Oettingeni maja, ajaviitmata teatust saata, kui kadunud asjad üles peaks leitama.
- Tallinnast. Karskusekuratoriumis kõneles kooliõp. J. Westholm valguse mõjust looduse pääle. Orgaanilises ilmas mõjub valgus harilikult kasvatavalt, mõnikord ka hävitavalt. Näituseks hävitab ta pisielukaid. Kõne oli paljude näitustega ilustatud ja nähtavasti hoolega ette valmistatud. Oma sisu poolest oli ta vast liig teaduslik.

1955. aasta märts oli Tartus külm (–5,4°) ja kuiv (13 mm).

USA loodeosariikides sadas päevaga 70 cm lund.

Välisilmast

Bangladeshis hukkus kaheksa tornados 37 inimest, vigastatuid oli üle tuhande. Austraalia kallale tungis troopiline tsüklon nimega Ingrid. Ja seda koguni kolm korda järjest! Hitleri kunagist residentsi Berchtesgadenit tabas pakane, nagu sõja-aastatel idas –43,6°!